

Nr 164.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1938 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte en i ämnet väckt motion.
(4:e avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t (punkt 177 av det vid propositionen under fjärde huvudtiteln fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden) föreslagit riksdagen att till Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1938/39 under fjärde huvudtiteln beräkna ett förslagsanslag av 400,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i en den 18 mars 1938 dagtecknad proposition, nr 273, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. må i överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade grunder under budgetåret 1938/39 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels besluta, att utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget skola be-
träffande befattningshavare vid de affärsdrivande verken, försäkringsinspek-
tionen och statens pensionsanstalt bestridas från de medel, av vilka verkets
eller institutionens utgifter i övrigt bestridas;

dels ock till Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens
tjänst å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1938/39 an-
visa ett förslagsanslag av 400,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet behandlat
en inom andra kammaren av herr E. Hage m. fl. väckt motion, nr 469, däri
hemställts, att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 273 fatta beslut därom att det må medgivas, att i motionen berörda
befattningshavare, placerade å F-ort inom Luleå stad, även må kunna erhåll-
a provisoriskt dyrortstillägg, beräknat efter vanliga grunder, i detta fall skill-
nad mellan avlöning å E- och F-ort.

Ifrågavarande provisoriska dyrortstillägg, som ursprungligen tillkommit
genom beslut av 1931 års riksdag, avser att vara en extra lönekompen-
sation till befattningshavare å orter med särskilt höga levnadskostnader (Stockholm

med vissa förorter, Sundsvall, Östersund, Luleå o. s. v.). Tillägget utgår med ett belopp, som alltefter löneställningen växlar mellan 66 och 240 kronor för år, varjämte i Stockholm med vissa förorter tillkommer en ytterligare årlig förhöjning med 120 kronor.

Det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget till provisoriskt dyrortstillägg under budgetåret 1938/39 avser — bortsett från viss jämkning i avseende å Luleå stad — icke annan ändring av nu gällande grunder för åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg än som föranledes av det förslag till lönerreglering från och med den 1 januari 1939 för *lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor*, som framlagts i proposition nr 230 till årets riksdag. Dessa lärare skulle, sedan de övergått på den nya lönestaten, tillförsäkras provisoriskt dyrortstillägg enligt eljest gällande grunder. Till kostnaderna härför föreslås staten skola bidra med samma kvotdel, som föreslagits beträffande övriga löneförmåner, till vilka staten lämnar bidrag, d. v. s. med $\frac{3}{4}$ av kostnaderna i fråga.

Beträffande *Luleå stad* har departementschefen — efter att hava omnämnt gällande kungörelser angående provisoriskt dyrortstillägg — anfört:

»Enligt förenämnda kungörelser äga befattningshavare med stationerings- eller förläggningssort inom Luleå stad uppbära provisoriskt dyrortstillägg. I kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 425) angående fördelningen av orterna i riket å de i avlöningsreglementen för nyreglerade verk samt för försvarsväsendet upptagna ortsgrupperna tillhör Luleå stad ortgruppen G, vad angår den egentliga staden med Notviken, men ortgruppen F, i fråga om stadens ytterområde och vissa angivna förorter. Frågan om den utsträckning, i vilken provisoriskt dyrortstillägg bör utgå inom Luleå stad, har aktualiserats i samband med att dylikt tillägg tillerkänts folk- och småskollärarna. För min del anser jag naturligt, att dyrortstillägg ej bör tillkomma befattningshavare med F-ortslön. I överensstämmelse härmed förordar jag, såvitt Luleå stad angår, att provisoriskt dyrortstillägg under nästa budgetår må utgå *dels* till befattningshavare med stationerings- eller förläggningssort inom den egentliga staden med Notviken, *dels ock* till annan befattningshavare, därest han enligt särskilt beslut äger uppbära G-ortslön och Kungl. Maj:t prövar skäligt att jämväl provisoriskt dyrortstillägg må tillkomma honom.»

Enligt den i ämnet väckta motionen skulle provisoriskt dyrortstillägg, med ändring av vad departementschefen sålunda föreslagit, även tillförsäkras vissa inom Luleå stad placerade befattningshavare med F-ortslön.

Socialstyrelsen har i ett till utskottet den 14 maj 1938 avgivet yttrande över motionen anfört följande:

Det framhålls i motionen, att enligt propositionen skulle de befattningshavare i Luleå — cirka ett 25-tal vid folk- och småskolorna — som ha sin verksamhet förlagd till vissa av stadens ytterområden endast få avlöning enligt F-ort. Härigenom skulle avståndet mellan dem och motsvarande befattningshavare, som äro placerade vid skolor i stadens mera centrala, egentligen till G-gruppen hörande delar, i lönehänseende bliva icke mindre än två dyrortsgupper, eftersom de sistnämnda enligt förut gällande grunder dess-

utom få ett tillägg, som i själva verket innebär deras placering i s. k. H-ort. Det göres vidare gällande, att de lokala dyrortsförhållandena inom resp. delar av Luleå stads område icke motivera en så stor skillnad i avlöningen som mellan F- och H-ort. Slutligen hemställles, att riksdagen måtte besluta, att ovan angivna, i F-grupp placerade befattningshavare inom Luleå stad även må kunna erhålla provisoriskt dyrortstillägg, beräknat efter vanliga grunder, i detta fall skillnad mellan avlöning å E- och F-ort.

Luleå stad är enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 juni 1935, nr 425, i dyrortshänseende uppdelad i Luleå, egentliga staden med Notviken, som hänförs till ortsgrupp G med indextalet 1345, och Luleå stads ytterområde med Karlsvik, Karlshäll, Bergviken, Skurholmsstaden och Svartöstaden, som tillhör ortsgrupp F med indextalet 1200. Styrelsens förslag att en uppdelning skulle företagas av Luleå administrativa område grundade sig på den erfarenhet styrelsen vunnit, att å sådana orter, där en sammanträngd stadsbebyggelse anslöte sig till en betydande ytterzon med mera öppen och lantlig bebyggelse, befattningshavare i den inre staden med mycken styrka plägade göra gällande, att deras dyrortsplacering icke borde göras avhängig av levnadsvillkoren i förorterna.

Ett alternativ ansågs visserligen vara, att i fråga om städer och stadsliknande orter med vidlyftig förortsbebyggelse vid beräklandet av dyrortsgrupp hänsyn endast borde tagas till levnadskostnaderna — framför allt bostadshyrorna — i det centrala bebyggelseområdet, men att likväl till den sålunda funna ortsgruppen skulle föras jämväl hela det till samma kommun hörande ytterområdet. Detta tillvägagångssätt hade dock synts styrelsen leda till ohållbara konsekvenser med hänsyn till placeringen i ortsgrupp av förorter med självständig kommunal organisation, belägna i mer eller mindre omedelbart grannskap till större städer, från vilka yrkanden på enahanda behandlingssätt utan tvivel skulle framkomma och för övrigt redan i ej så få fall framställts. Under sådana förhållanden hade socialstyrelsen icke funnit någon annan utväg återstå än att beträffande orter med stora ytterområden förorda en uppdelning på sätt som nu ägt rum i fråga om Luleå. Vid verkställande av nästa dyrortsgruppering torde emellertid spørsmålet om lämpligheten av en uppdelning av städernas administrativa områden böra underkastas förnyad prövning ur synpunkten av detta förfaringssätts ändamålsenlighet, sedan numera det statliga lönesystemet äger tillämpning även för lärare vid folk- och småskolor.

Med avseende å de kostnadsfaktorer, som påverka dyrortsgrupperingen, ha de lägre bostadshyror, som visat sig gälla beträffande Luleå stads ytterområde, i huvudsak varit avgörande för att detta område erhållit ett avsevärt lägre indextal — 1200 — än den egentliga staden med 1345.

Enligt avlöningsreglementenas löneplaner äro dyrortsgrupperna formellt sju till antalet (A—G), av vilka A är den billigaste och G den dyraste. Indelningen av orterna på grundval av indextalen ha i stort sett vid de senaste grupperingarna tillgått så att till grupp A hänförs orter med indextal t. o. m. 930; grupp B 931—990; grupp C 991—1050; grupp D 1051—1110; grupp E 1111—1170; grupp F 1171—1230 och grupp G fr. o. m. 1231. Var och en av ortsgrupperna B—F omsluter således 60 indexenheter av skalan. Med hänsyn till att en påtaglig allmän tendens till ökning av spännvidden mellan de billigaste och de dyraste orterna mer och mer gjorde sig gällande, fattade 1931 års riksdag beslut om införande av en extra ortsgrupp »H», omfattande huvudsakligen orter med indextal över 1290. Vid denna gruppering kom dock ingen mera betydande ort av dem, vilkas indextal översteg 1290, så högt på skalan att därmed motiverades en uppflyttning över den ordinarie toppgruppen G med mera än en grupp »H», vars gräns således uppåt, i en-

lighet med den fastställda intervallen av 60 enheter mellan grupperna, skulle stanna vid 1350. Resultatet av 1935 års gruppering visade emellertid en ytterligare ökning av spännvidden mellan de billigaste och dyraste orterna, varför 1935 års riksdag utökade gruppantalet med ännu en grupp »I», dock vad löneökningen beträffar något annorlunda konstruerad än föregående grupper. Detta innebär, att löneskalan genom tillkomsten av provisoriska dyrortstillägg faktiskt utbyggs med två nya ortsgupper.

Av föregående redogörelse framgår att, därest principerna för det provisoriska dyrortstilläggets beviljande skola upprätthållas, det icke synes böra ifrågakomma, att dylikt tillägg skall utgå till andra befattningshavare än sådana som äro stationerade å G-orter med indextal, överstigande 1290.

I realiteten skulle ett bifall till motionen innebära, att Luleå stads ytterområde, som enligt Kungl. Maj:ts kungörelse 1935, nr 425, hänförts till grupp F, skulle — utan stöd av några nya fakta beträffande levnadskostnaderna — uppflyttas till grupp G. Ett sådant förfaringssätt skulle givetvis kunna tagas till intäkt för alla orter, som tillhöra grupp F, eller åtminstone för dem, som erhållit ett indextal av 1200—1230, att göra anspråk på automatiskt erhållande av ett liknande provisoriskt dyrortstillägg eller på uppflyttning till ortsgrupp G, vilket komme att medföra ett sönderbrytande av hela dyrortsgruperingssystemet.

På grundval av vad ovan anförts får socialstyrelsen avstyrka bifall till den av herr Hage m. fl. väckta motionen, II: 469, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 273, att befattningshavare placerade å F-ort inom Luleå stad även må kunna erhålla provisoriskt dyrortstillägg, beräknat efter vanliga grunder, i detta fall skillnad mellan avlöning å E- och F-ort.

Beträffande *bestridandet av utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget* har departementschefen anfört:

Utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget under nästa budgetår böra beträffande befattningshavare vid de affärsdrivande verken, försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt bestridas från de medel, av vilka verkets eller institutionens utgifter i övrigt bestridas. Vad angår befattningshavare under riksstatens fjärde huvudtitel — utom befattningshavare i försvarsdepartementet, försvarsstaben, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, arméförvaltningen, marinförvaltningen, sjökarteverket, flygförvaltningen, försvarsväsendets kemiska anstalt och försvarsväsendets centrala civilianställningsbyrå samt befattningshavare för den militärmeteorologiska informationstjänsten — böra utgifterna för dyrortstillägg bestridas från ett under nämnda huvudtitel för ändamålet uppfört särskilt anslag. För andra statliga befattningshavare bör det provisoriska dyrortstillägget gäldas, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, från det anslag, varav vederbörandes lön utgår. Slutligen böra statens bidrag till provisoriskt dyrortstillägg till lärare vid folk- och småskolor m. fl. samt till lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor utgå från de anslag, från vilka de statliga bidragen i övrigt till dessa befattningshavares avlöning utgå.

Under fjärde huvudtiteln har i årets statsverksproposition till provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst beräknats ett förslagsanslag av 400,000 kronor. Anslaget torde nu böra äskas med det beräknade beloppet.

I övrigt ha medel för provisoriskt dyrortstillägg eller för bidrag till sådant tillägg inräknats i de avlönings- eller bidragsanslag, som äskats för nästa budgetår.

Vad Kungl Maj:t — i anslutning till det i proposition nr 230 till årets riksdag framlagda förslaget till lönereglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor — föreslagit rörande provisoriskt dyrortstillägg åt dessa lärare, har utskottet — som i särskilt utlåtande denna dag, såvitt nu är i fråga, tillstyrkt nämnda proposition — funnit sig böra biträda.

Även beträffande frågan om den utsträckning, i vilken provisoriskt dyrortstillägg bör utgå inom Luleå stad, har utskottet, med hänsyn till vad departementschefen och socialstyrelsen härutinnan anfört, funnit sig böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Under erinran, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag i övrigt icke avser några ändringar av nu gällande grunder för åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 469 — medgiva, att provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. må i överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 18 mars 1938 förordade grunder under budgetåret 1938/39 utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

b) besluta, att utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget skola beträffande befattningshavare vid de affärsdrivande verken, försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt bestridas från de medel, av vilka verkets eller institutionens utgifter i övrigt bestridas;

c) till *Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 400,000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.